

הלכות סבה סימן תרנב

פ"ט באר הגולה

י שם במקרא
כ צנחתי לעיל דעתי
ב כל תשובת הרמב"ם

ראויה לשכיבה, (טו) אם היא קטנה, (טז) סתמא * עומדת לשכיבה ומקבלת טמאה ואין מסככין בה, אלא-אם-כן עשאה (ה) לסכוף, הגה (ז) דהינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסכוף (הרא"ש פ"ק דסוכה), ואם היא גדולה, סתמא עומדת לסכוף ומסככין בה, (יח) אלא-אם-כן עשאה לשכיבה (דהינו (1) שמנהג המקום לשכב עליה). והני מילי שאין לה שפה, אכל אם יש לה שפה (ט) בענין שראויה לקבל, (כ) אפלו אם נשל שפתה אין מסככין בה: הגה במקום שנהגו לקבץ מחצלאות (1) בגגין בעין תקרה, (כא) אין מסככין בהם (כל בו): ז (כב) ליש להסתפק אם מתר להניח

באר היטב

ומקום שאין מנהג ידוע לכ"ע מתר לסכוף, כנה"ג: (1) בגגין. ר"ל אפלו גדולות שאין עומדין לשכיבה מ"מ אין מסככין בהם משום

משמאין בגגיהם אם נדק ונפץ אין מסככין בהם, ב"ח. ועמ"א: (ה) לסכוף. אפלו עבר לה שפה, כשרה. רדב"ז, מ"א: (1) שמנהג.

באור הלכה

יבדק [פמ"ג]: * עומדת לשכיבה. עין במגן אברהם דבמקומות הללו הם מחצלת והינו בין גדולה ובין קטנה] לשכיבה, ולפי זה אפלו עשאה בפרוש לסכוף, מכל מקום פסולין מדרבנן מהשנים שפסק הרא"ש דמי ידוע אם נעשו לשם סכוף, ואסורין מפני מראית העין. והדשים מקורב באו, שהתחילו במדינותינו לסכוף במחצלות של ערבה אשר לא שערו אבותינו, ואותם מחצלות מסתמא הם עומדים לשכב ולישב עליהם בעגלות, ואם-כן יש בהם פסול מפני מראית העין אפלו עשאה לשם סכוף, ולכן כל שאמר נפשו יחזק מזה, ובפרט אם אותן מחצלאות כבר נשתמשו בהם בעגלה אפלו לא לשכיבה ושיכר רק לקבל, פסולים מדאורייתא וכו', עד כאן לשון הפכודי-יעקב. אמנם בספר בית-מאיר כתב, בעירו שם-כן מצא ענין הנהגו שמסככים בענין ערבות גדולים קורין אותן בלע"ד קערי"ב, ואותן הקערי"ב באמת רב תקונים הגדולתם והינו להניח תוך העגלות, ואלו, אף אותן שמסככין בהם, היו גם-כן בתארים באופן שהנה שך לומר עליהו סתמיהו להניחם תוך העגלות וכו', ואם-כן לדעת הרא"ש לא יועיל אפלו אם העשיה היה בפרוש לשם סכוף. אמנם רואה אני שאלו הקערי"ב, שאין להם שום בית-קבול אלא פשוטים, אינם נעשים קלל באופן זה להניחם תוך העגלות, והנעשים לעגלות יש להם תוך נעשייהם עם שוליים ואחוריים, ואלו שאינם אלא עד אחד פשוט, אף אלו היו נעשים להציגם מן הצד תוך עגלות אינם אלא למחצה להפסיק שלא יפל דבר מן צד העגלה, שאינם מקבלים שום טמאה וכו', ובפרט שהם גדולים, מה שאין דרכם קלל להניחם תוך עגלות, ומכל-שכן שנתקנו בפרוש אצל האמון לסכוף בהם, דכשרים בלי שום גמגום, עד כאן לשונו.

משנה ברורה

שאניה ראויה כל-כף, וכן הוא בהדיא בשור: (טו) אם היא קטנה. והינו (כד) כפי שכיבה: (טז) סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טמאה וכו'. פרוש, דכיון דסתמא לשכיבה, היא ראויה לקבל טמאה לקשישכב בה הני, וכיון שכן, אף מעתה אינה ראויה לסכוף, שכל הראוי לקבל טמאה אין מסככין בו, וכנ"ל: (יז) דהינו שרוב וכו'. הגה (כה) אם עשאה בפרוש לסכוף, מהני אפלו במקום שאין מנהג מברר בעיר בה, ולא אתי הרמ"א לאפוקי (כו) רק ההפוך, דאם המנהג בעיר לשכיבה לא מהני בכה שהוא עושה לסכוף או שנקנאה בפרוש לסכוף, (ס) דמי ידוע דבר זה, ואתו פלי עלמא לשככי בהו. ופעמים שדבר זה מהני (סג) גם להקל, דהינו אם עשאה סתמא, או שאינו ידוע לן אם עשאה לסכוף או לשכיבה, ורוב בני העיר עושין אותה לסכוף, תלינן שגם הוא עשה לסכוף: (יח) אלא-אם-כן עשאה לשכיבה דהינו וכו'. אין רוצה לומר לאפוקי אם היה המנהג לסכוף או גם מחשבה דידה שחשב לשכיבה לא מהני מיד, ומתר לסכוף, דנה אינו, (טז) דכיון שחשב לשכיבה הרי יורה לה תורת טמאה ואסור לסכוף, אלא אתי לאשמעינן דלאו דוקא אם עשאה לשכיבה, (ל) אלא דהוא הדין אם מנהג המקום לשכיבה, הרי (לג) כאלו עשאה בעצמו לשכיבה. ואם אינו ידוע מנהג

המקום, לכלי עצמא (גכ) מתר לסכוף בה כל זמן שלא ידעין שעשאה לשכיבה. ודע, דבמקומות (ג) הללו כל (לד) מחצלת עשויות לשכיבה, (לס) אפלו הוא עשאה לסכוף גם-כן אין מסככין בהם: (1) בענין שראויה לקבל. ורוצה לומר, כיון שראויה לקבל, הרי יש עליה שם כלי ומקבלת טמאה ואין מסככין בה. (לו) והני מילי בסתמא, או אמרינן דכיון שישי לה שפה מוכח דנעשית לקבלה וממילא מקבלת טמאה, אכל אם דעתו בהדיא לסכוף, אף-על-פי שישי לה שפה אינה מקבלת טמאה, וקבול זה אינו חשיב כולם כיון שאינה עשויה לקבלה. (לז) ויש מאחרונים שסוכרין, דכיון שישי לה שפה, בכל גוני מקבלת טמאה ואין מסככין בה: (כ) אפלו אם נשל שפתה. דומיא דכל שכרי"בליים שאין מסככין בהם מדרבנן, וכנ"ל בסעיף ב: (כא) אין מסככין בהן. ורוצה לומר, אפלו נעשו לסכוף שאין מקבלין טמאה, גזרה שמא ישב תחת תקרת הבית שעשוי ממחצלאות, ומחצלאות של תקרת הבית פסולין מן התורה, שלא הקבעו שם לשם צל אלא לשם דירה: ז (כב) ליש להסתפק אם מתר וכו'. יש מאחרונים (לח) שמפרשי דהפסק הוא אם מתר לסכוף בסלמות ומוטרי שהסלם הוא רחב ארבעה טפחים, דסכוף פסול אינו פוסל באמצע פחות מארבעה טפחים¹⁴², כדלקמן בסימן תרלב, ומקום הפסק הוא מפני שהוא פשוטי כל-יצי, שאינו מקבל טמאה אפלו מדרבנן, ויש צד לאסור: כיון דיש נגבים בירכי הסלם שהשליכות תקיעות בהם, דמי לבית-קבול¹⁴³. (לח) ויש מאחרונים שמפרשי דמירי בסלם שאינו רחב, דאי היה רחב (מ) בודאי יש לנו להחמיר, דמי לבית-קבול ואין לסכוף בו, אלא מקום הפסק הוא, דהלא על-כל-פנים בכלל מצמידי הוא, ואפשר ליש לנו להחמיר שלא להצמיד בדבר המקבל טמאה¹⁴⁴, שמא יבוא לסכוף בו¹⁴⁵, ואף-על-גב שפמ"מדין הסכוף על כהל אגנים, משום דלא ידעית שסוכף בהם¹⁴⁶: וכן הדין וכו' (מא) כמה אחרונים לדינא, דלכתחלה יש לזהר שלא להצמיד הסוכף בדבר המקבל טמאה, אכן בדיעבד¹⁴⁷ או שאין לו שאר דברים, קומא לן דמתר להצמיד הסוכף בדבר המקבל טמאה¹⁴⁸, כדמוכח בסוף סימן תרל:

שער הציצין

(מ) ר"ן, והינו שהיא בקומת איש ומעט יותר, אכל יותר מזה מקרי גדולה (בכורי יעקב): (ס) ט"ז ותקד"משה: (ס) וכן הרמ"א להעתיק בה דעת הרא"ש, ולאפוקי מדעת רבנו ישעיה המובא בקרא"ש והשור (בבב"י ישע): (ז) הרא"ש: (כ) הרמ"א: (כ) שם, וכן כתב הגאון רבי עקיבא אריג' בחי"שיו: (ל) ויותר מזה, דאפלו אם עשאה בהדיא לסכוף גם-כן לא מהני, דמי ידוע שעשאה לסכוף נשם ברא"ש ושי"פ לשיטה זו: (ל) עין בחי"שיו רבי עקיבא אריג' ששאר בקשאי, ולדברינו מישב: (ל) מגן אברהם. וזה דוקא בקנה מן האסון שעשה סתם, אכל בקנה מחצלת שכתב נשתמשו בהו, פסולין לסכוף אפלו במקום שאין מנהג ידוע, דהפסק דאורייתא הוא, שמא נשתמשו בהו לשכיבה¹⁴⁹ [בכורי יעקב]: (ג) מגן אברהם בשם מעגל"צק, ומצאתי בדבריהם בעשור: (ל) אפלו גדולות הנגרו"י ולבושי-שרד וכן משמע בעיטורו: (ל) פרי מגדים ושי"א, והינו מדרבנן, דמי ידע שעשאה לסכוף ואתי פלי עלמא לסוכי בהו, וכמו שכתב הרא"ש, ועין באור הלכה אודות מה שנהגו כהנים באיזה מקומות לסכוף בענפי ערבות קלועים: (ל) מגן אברהם בשם רדב"ז בחלק ד בסיון צו, פן צורף לומר, דהעתיקוהו לדינא גם הנקטת הגדולה ונעלתי שבת: (ל) לבוש, והובא באילת רבה: (ל) ט"ז בסעיף קטן ט ורי"ד ומגן אברהם בפרוץ הראשון. והבסעיף קטן יא תרץ הרמ"א, דאפלו אם ניקא דעלמא מצמיד מתר, וקא יש לחש שמא יבוא להתרבות בסלמות לסקוץ בהם: (ל) מגן אברהם: (מ) ומה דהקל מתרבותם הדין מריי בסלם שנקוב מברר לעבר, ואם-כן אינו בית-קבול, או שהשליכות מקוץ על-גבי ירכותיו, ועין באור הגר"א שהוכיח דסלם קנה שאין בו נגבים אינו טמא אפלו מדרבנן: (מא) מגן אברהם במסקנתו והגר"ו ודר"ד שהי"ם ותי"א דם ובגדי-ישע:

הַלְבוּת סִמָּה סִימָן תְּרַכְמָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

תְּקָמָא עוֹמְדָת לְשִׁיכָה וּמְקַבְּלַת טְמָאָה⁸.

אכן, לגבי סכך הנקרא 'קיינעס', שאינו עשוי מנסרי עץ אלא מקנים, וכן לגבי מחצלת העשויה מענפים, כתב הגרי"ש אלישיב (שם סי' טב) שכשרים הם לסיכוך, ובטעם החילוק ביאר (אשרי האיש שם) שהרי אין עושים מקנים תקרת בית, מה שאין כן מנסרים.

[שעה"צ ס"ק לב]

שְׂמָא נִשְׁתַּקְּשׁוּ בְּהָן לְשִׁיכָה¹¹.

11 אך אם השתמשו במחצלת של אדם (העומדת לסיכוך) לשכיבה בלא דעתו, כתב בספר מקראי קודש (סוכות ח"א סי' טז) שלא נעשתה על ידי כך ככלי המקבל טומאה, כיון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

[משנ"ב ס"ק כב]

אינו פוסל בְּאִמְצַע פְּחוֹת מְאָרְבָּעָה טְפָחִים¹² וכו', דְּמִי לְבֵית קְבוּלָה¹³ וכו', וְאֶפְשָׁר דְּלִישׁ לְנֹי לְהַחְמִיר שְׂלֵא לְהַעֲמִיד בְּדָבָר הַמְקַבֵּל טְמָאָה¹⁴ שְׂמָא יְבוֹא לְסַפֵּךְ בּוֹ¹⁵ וכו', מְשׁוּם דְּלֵא שְׂכִיחַ שְׂסִיפָהּ בְּהַסְמָה¹⁶ וכו', אֲכָן בְּדִיעְבְּד¹⁷ או שְׂאֵין לוֹ שְׂאָר דְּבָרִים, קְמָא לְן דְּפִתֵר לְהַעֲמִיד הַסְּכָךְ בְּדָבָר הַמְקַבֵּל טְמָאָה¹⁸.

12 ואף שאין מצוי שיהיה בטולם רוחב ארבעה טפחים במקום אחד, כתב החו"א (איו"ח סי' קמג ס"ק א) שיתכן שמדובר כשמוניח את הסולם בסמוך לסכך פסול המשלימו לרוחב ארבעה טפחים, או באופן שכל ירך של הסולם היא ברוחב שני טפחים, והאוויר שבין שתיהן הוא פחות משלשה טפחים.

13 והעיר החו"א (שם), שלכאורה אין הנקבים בירכי הסולם משמשים כבית קיבול לשליבות, שהרי אף אם היו הנקבים מפולשים מעבר לעבר היו השליבות עומדות כהוגן, ולכן לא משום שהנקבים סגורים מצד אחד הם מקבלים את השליבות, ונקבים מפולשים מובאר בשעה"צ (ס"ק מ) שהסולם אינו נחשב כבית קיבול, ומה בכך שהנקבים אינם מפולשים ויש גב לירכיים והרי על כל פנים השליבות אינן צריכות לבית קיבול זה. ותירץ, שכיון שלמעשה יש לירכיים גב נחשב כבית קיבול, ובפרט שלפעמים מטלטלים את הסולם על צידו, ואז השליבות מאונכות ונשענות על גב הירכיים.

14 אכן, אם הסכך עומד אף בלא הדבר המקבל טומאה, ולא נתנו את המעמיד שם אלא לתוספת חיזוק, כתב החו"א (שם ס"ק ב ד"ה ולכן, וראה גם ארחות רבנו ח"ב עמ' רטו) שאין בכך חיסרון [לענין 'מעמיד דמעמיד', ומסתבר שהוא הדין לענין המעמיד של הסכך עצמו, שהרי מובאר בחו"א שם שאין חילוק ביניהם], וכשרה הסוכה לכתחילה. אכן, דעת הגרי"ש קרליץ (חוט שני סוכות עמ' ריב) שאין זה אלא באופן שהמעמיד הכשר לסיכוך הונח לפני המעמיד שפסול, מפני שהמעמיד שהונח ראשון נחשב עיקר המעמיד. מאידך, דעת הגרי"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ד עמ' כג) שהנחת מעמיד הכשר לסיכוך לאחר שכבר הונח מעמיד הפסול לסיכוך, מועילה להכשיר את הסכך לכתחילה.

ואם באחת מפינות הסוכה עומד קנה [או דופן] שאינו מגיע לסכך, והניחו על גביו דבר המקבל טומאה שמוציא את הסכך כדי להחזיקו בגובה שלא יושפל בפינה זו, הסתפק הגרי"ש קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' יז אות א) אם נחשב הדבר כמעמיד, כיון שהסכך היה עומד אף בלא הדבר הפסול לסיכוך, ולא ניתן שם אלא למטרת הגבהה בלבד.

ולענין הדבקות קצה הסכך בדבק כדי להעמידו, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' קלו) שמוטר מן הדין, שאף על פי שהדבק פסול לסיכוך מ"מ אין הוא נחשב כמעמיד, משום שאינו ניכר והוא בטל

8 ומחצלת שנעשתה לשם שכיבה, אך לא נגמרה מלאכתה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' קי) שאם יגמרו את מלאכתה לשם סיכוך, נחשב הדבר כשינוי מעשה, ומותר לסכך בה.

ומחצלת שעשויה כדי לעמוד עליה, כגון מחצלת שלפני המיטה, כתב בספר מקראי קודש (סוכות ח"א סי' טז) שלכאורה מקבלת טומאת מדרס, ופסולה לסיכוך [מדרבנן, כמבואר בפמ"ג (משב"ז ס"ק א) לענין דבר הטמא טומאת מדרס].

ואף מחצלת שאינה ראויה לשכיבה אלא רק לכרוך בה סחורה, כתבו הערוך השלחן (סי"ג) והמקראי קודש (שם) שנחשבת ככלי קיבול, ומקבלת טומאה, ולפיכך פסולה לסיכוך.

[משנ"ב ס"ק יח]

הַיִּי קְאָלוֹ עֲשָׂאָהּ בְּעִצְמוֹ לְשִׁיכָה⁹ וכו', גַּם־כֵּן אֵין מְסַכְּכִין בְּסֵם¹⁰.

9 ואם במקום שמייצרים את המחצלת היא מיועדת לשכיבה [כגון בארצות המזרח], אך במקום בו מסככים בה אין משתמשים בה אלא לסיכוך, דעת הגרי"ש קרליץ (חוט שני סוכות עמ' ריד) שמי"מ פסולה היא לסיכוך, והוסיף שאף אם רובא דרובא של המחצלות בעולם אינן עשויות לשכיבה, יש לחוש שמה המחצלת שקנה נעשתה במקום שעושים אותה לשכיבה.

10 ומחצלת העשויה מנסרי עץ 'דיקט' דקים ארוגים זה לזה על ידי חוטים, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' סג) שאף אם אינה עשויה לשכיבה אלא לסיכוך, מ"מ יש חשש בסיכוך בה מחמת שאף שאין הנסרים עבים היא דומה לנסר רחב ארבעה טפחים, מפני שמונחים בסמיכות זה לזה בקביעות, ומבואר במג"א (סי' תרכ"ו ס"ק ו וסי' תרלב ס"ק א) שנסרים המונחים בסמיכות וקבועים יחד במסמרים נחשבים כנסר רחב ארבעה טפחים, הפסול לסיכוך, כמבואר בשו"ע להלן (סי"ח), ומה שנכנסים גשמים דרך המחצלת, כתב שם שזה לא גורם שאינה נחשבת נסר, אלא היא כנסר שיש בה נקבים שפסול לסיכוך [ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מה)]. ולמעשה נקבים (אשרי האיש ח"ג פ"ה אות י), שהאופן שמותר לסכך במחצלת זו הוא על ידי שיחתוך אותה, וכל חתיכה תהיה רחבה פחות מארבעה טפחים, טוב יותר שתודה רחבה פחות משלשה טפחים.

עוד כתב (קובץ תשובות שם), שאם החוטים שמחברים את חתיכת העץ עשויים ממין הפסול לסיכוך, נחשב כמעמיד את הסכך בדבר המקבל טומאה, שאין לעשות כן לכתחילה, כמבואר במשנ"ב להלן (ס"ק כב).

מאידך, בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' עד, ח"י סי' צד) כתב שאין להחמיר במחצלת מנסרים דקים, כיון שאין הדרך לעשות מהם תקרה, מחמת שהנסרים מתקפלים, ולפיכך אינם דומים לנסר אחד רחב, וכן כתב הגרי"ש איערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות ז) שמותר לסכך במחצלת זו, כיון שהעצים דקים ורכים מאד ואינם דומים לתקרה. והוסיף בשו"ת שבת הלוי (ח"ו שם), שאין חשש 'מעמיד' מחמת החוטים, כיון שהנסרים עומדים ברוח אף בלא החוטים, אלא שיש להקפיד שיהיו במחצלת מעט מאד חוטים, כדי שיהיה ברוך שאינם בכלל 'מעמיד' כלל. והוסיף (קובץ מבית לוי ח"ד עמ' כג), שבמקום שהרווחות מצויות, יש להניח קרש על גבי המחצלת כדי שתעמוד על גבי הסוכה בלא עזרת החוטים [וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק כב)]. ומ"מ למעשה כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"י שם), שאינו רוצה להכשיר לסכך במחצלת זו, מחמת שלא נהגו לסכך כן, ויש חשש שמא יבואו לסכך במחצלת דומה לזו שלא תודה כשרה לסיכוך.

מילואים

הַלְבוּת סֶפֶה סִימָן תְּרַכַּת תְּרַכַּת

המשך מעמוד קודם

2) ואף שלא שייך במציאות סיכון בעפר, כתב הפתחא זוטא (ס"ק ב) שהתורן לכתוב פסול סיכון בעפר משום שיש נפקא מינה למה שכתבו הריטבי"א (סוכה יב, א) והר"ן (שם ז, ב מדפי הרי"ף ד"ה מתני') שסוכה שיש על גבה מעזיבה פסולה מפני שהמעזיבה עשויה מעפר, וכן מבואר בביאור הגר"א כאן [וראה שרת תורה לשמה (סי' קעח)]. וראה בספר בית השואבה (מין הראוי לסכך אות ב) ששייך סיכון על ידי גושי עפר, או על ידי חתיכות של לבנים העשויות מעפר, לולא הפסול של מין גורן ויקב.

וכן לגבי צמחים שגדלו על מים בלא יניקה מקרקע כלל, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פ"כה אות א) שאפשר לסכך בהם, וכן כתב בשו"ת מחזה אליהו (סי' כה אות ו) על פי סברת הגשמת אדם הנ"ל, שהרי אף גדולי מים נחשבים מין גורן ויקב, ואם כן אין צריך שיגדלו מן הארץ.
[משנ"ב ס"ק ז]
והוא הדין עֶפְרָר מְקוּשֵׁה.

הַלְבוּת סֶפֶה סִימָן תְּרַכַּת

המשך מעמוד 176

קלד) נחלק עליו, כיון שאף בציפוי זהב ניכר לכל שהצבע אינו אלא ציפוי, וכן כתב בשו"ת האלף לך שלמה (שם) שאין הדבר נחשב כשינוי בסכך. והגרש"ז איערברך כתב (שו"ת מנחת שלמה תנינא סי' קיב אות א), שאף אם אין ניכרים העצים מחמת הציפוי, מי"מ כשרים הם לסיכוך, כיון שהכמים לא פסלו אלא אניצי פשתן, שמפני שאין ניכר שהם גידולי קרקע דומים הם לצמר, ונראה הסכך כעשוי מדבר המקבל טומאה, מה שאין כן בעצים מצופים, שאין נראה כאילו סיכך בדבר המקבל טומאה, כיון שהכל יודעים שהצבע אינו אלא ציפוי.

וכן לסכך בעצים המצופים בניירות יפים משום נוי מצוה, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' קסח) שמותר, כיון שנייר אינו מקבל טומאה. והגרש"ז איערברך (שם אות ג) כתב, שאף אם הנייר עשוי ממין המקבל טומאה, מי"מ מותר לסכך בעצים אלו, כיון פריסת סדין תחת הסכך לניי, וכתב (שם אות ב), שכן נהג בעל האמרי בינה לסכך בהם בסוכתו.

שנשברו כלל, ולא הזכיר שבשעת הדחק מותר, וראה מה שכתבנו שם.
[משנ"ב ס"ק יב]
ומתני' קאלו אינו מגדולי קרקע?.

7) ולסכך בסכך הצבוע בצבע, כתב בשו"ת מהר"א הלוי (איטינגא, ח"ב סי' ה) שיש להכשיר, שאין נחשב שנשתנו העצים על ידי הצבע ועל ידי כך אינם נראים כגידולי קרקע. וכן כתב בשו"ת האלף לך שלמה (אור"ח סי' שסד) שאף אם יש שכבה [עבה] של צבע, אין היא פוסלת משום סכך פסול, כיון שדומה הדבר לפריסת סדין מתחת הסכך כדי לנאותו, שכשר, כמבואר בשו"ע להלן (י"ט), שהרי אף כאן הצבע גורם נוי לסכך. ואף דעת החזו"א (ספר הסוכה מלואים לפ"ח אות ע) הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' ריד) שמוותר לסכך בסכך צבוע. אכן, לענין סכך המצופה זהב, כתב המהר"י הלוי (שם) שפסול, כיון שנשתנו העצים על ידי הציפוי ואינם נראים כגידולי קרקע, מה שאין כן בסכך צבוע שעדיין נראה כעץ, ובשו"ת מחזה אברהם (אור"ח סי'

הַלְבוּת סֶפֶה סִימָן תְּרַכַּת

המשך מעמוד פט

ולעהמדי סכך על גבי דבר גזול, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלו ס"ג ד"ה ואם) שיתכן שפסול את הסוכה אף בדיעבד, שאולי פסול גזול' חמור יותר משאר פסוליים.

15) ולעהמדי את הסכך על קורות עץ שלא הונחו לשם צל [וכגון קורות של פרגולה וכדו'], דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם) שמותר, כיון שהחיסרון במעמד הוא שמא יסכך בו, ואם באמת יניח את קורות העץ בתורת סכך, יהיו כשרות לסיכוך.

16) ואף אם יש ברזלים בתוך הכותל, כתב החזו"א (אור"ח סי' קמג ס"ק ב) שמוותר להעמיד את הסכך על גבי לכתחילה, כיון שעיקר הכותל עשוי מאבנים ועפר וטיט, וגם הברזל אינו נראה, וגם הכותל עומד מעצמו בלא הברזלים.

וכן כל דבר שלא שכיח שמסככים בו, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרל ס"א ד"ה כל) שמוותר להעמיד בו את הסכך.

וכן להניח אבן על גבי הסכך כדי שלא יעוף ברוח, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' קלו, ח"י סי' צח) שמוותר, כיון שאין חשש שיטעו אנשים ויחשבו שמוותר לסכך בה, ולפיכך לא גזרו שלא להעמיד בה, כמבואר ברין (סוכה י, א מדפי הרי"ף) ובחי' הריטבי"א (שם כא, ב ד"ה וחד) [שהם מקור דברי המשגיב כאן], ואינו דומה לדברים המקבלים טומאה שגזרו שלא להעמיד בהם, כיון שאין ידוע כל כך לאנשים שפסוליים הם לסיכוך. מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני

לעץ, וכן משום שאין אפשרות לסכך בו [נסיים שמ"מ יתכן שיש מקום לכתחילה להימנע מזה].

וכן דופן מדיקט [העשוי מנסיי עץ דקים המחוברים יחד על ידי דבק], דעת הגר"י קרליץ (חוט שני סוכות עמ' ריב) שמוותר להעמיד את הסכך על גבה, משום טעמים אלו. אכן, לגבי עץ סנדוויץ' או 'סיבית' העשוי מחתיכות קטנות של עץ דבוקות יחד [ובלא הדבק אין להם צורת דופן כלל], הסתפק (שם אות ב) שמא יש בו חיסרון משום מעמיד.

ולעהמדי את הסכך בדבר שפסול לסיכוך אך אינו מקבל טומאה, כתב המשגיב לעיל (סי' תרכח ס"ק יז) שאסור לכתחילה [ואפילו הוא מין הכשר לסיכוך רק שפסול מדין מחובר, וראה מה שכתבנו שם], וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תרל ס"א ד"ה כל), וכן כתב הגרש"ז איערברך (ספר הסוכה פסקים הערות אות לז) הוכיח כן שהרי הראב"ד, הרמב"ן, הריטבי"א, הר"ן הרא"ש בסוגיית 'מעמיד' (סוכה כא, ב) שדנו איך מותר לסמוך סכך על גבי אילן ועל גבי כותל אבנים, אף על פי שפסולם אינו משום שמקבלים טומאה, וראה במאירי שם (כב, ב ד"ה ז) שכתב, שיתכן שהטעם שמוותר לסמוך סכך על גבי אילן הוא מפני שלא נאסר להעמיד בשאר הדברים הפסולים לסיכוך, אלא רק בדבר המקבל טומאה [וראה בשו"ת מהר"ל דיסקין (כתבים סי' נו) שכתב, שמוותר לכתחילה להעמיד את הסכך בדבר שפסול לסיכוך אך אינו מקבל טומאה].

מילואים

הלכות סֵפֶה סִימָן תרנ"ב

המשך מעמוד קודם

דבר המקבל טומאה, דעת החזו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' ריח) שאינו צריך לחזור ולאכול בסוכה אחרת. וכן מי שהולך לבית חמיו, וסכך סוכתו עומד על ידי דבר הפסול לסיכוך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רט) שמותר לו לאכול שם.

ומשום כך מי שמקפיד על דין 'מעמיד', ובגלל שיש לו קושי מסוים, רוצה להקל בדבר, דעת הגר"י קרליץ (שם) שאינו צריך התרת נדרים, כיון שעל דעת כן החמיר, שבמקום שיקשה עליו יקל בדבר.

סוכות עמ' רי) שאסור להניח אבן על גבי הסכך כדי להעמידו, שאינה דומה לכותל אבנים.

17) משמע שאם כבר העמיד את הסכך על גבי דבר המקבל טומאה אינו צריך לסתור אותו [וכן משמע מהחיי אדם (כלל קמו ס"ל) שכתב כלשון זה], וכן מפורש בשו"ע הרב (סי"ג), וכן צידד הבכורי יעקב (סי' תרכ"ח ס"ק ד). [וראה ארחות רבנו ח"ב עמ' רטז] בשם החזו"א.

18) וכן מי שאכל בלילה הראשון בסוכה שהסכך שלה עומד על ידי

הלכות סֵפֶה סִימָן תרנ"ב

המשך מעמוד 178

[משנ"ב ס"ק ל] ואם קָצַרְם לְסִפּוּךָ²³, הַיָּדִים מְצֻטְרָפִים עִם הַפְּסָלָתָהּ²⁴.
23) ואף שאסור לקצוץ עץ מאכל, כמבואר בגמ' (בבא קמא צ"א, ב) וכן נפסק להלכה ברמב"ם (פ"ו מהל' מלכים ה"ח), כתבו בשו"ת בית יצחק (י"ד ח"א סי' קמב אות ב) ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קלד אות ב) בשם הפנים יפות (דברים פ' שופטים ד"ה כ', פ"ב פסוק יט) שעבור מצות סוכה מותר, כמבואר בפסוק בנחמיה (ח טו) שקצצו עץ זית בשביל סוכה, ומשום שקציצה זו נעשתה עבור מצוה ולא בדרך השחתה, וכן מבואר בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' עו) שמותר לקצוץ אילן עבור דבר מצוה, וכן כתב בשו"ת דברי חיים (ח"ב י"ד סי' נו) בשם הפרי תואר (סי' כח ס"ק כח).

24) ולענין קציצת ענף אחד מעץ מאכל, כתב המשנה למלך (פ"ו מהל' איסורי מוצח ה"ג ד"ה דע שהרב) שמותר אף שלא לצורך מצוה, שאין איסור אלא בקציצת עץ שלם, אך לא בקציצת ענפים בלבד. ובשו"ת בית יצחק (שם) כתב שמסביר אין נראה כן, כיון שלמעשה משחית ענף המגדל פירות, אך בשו"ת הר צבי (א"ח ח"ב סי' קא) תירץ שכיון שהדיניקה מתפשטת לשאר הענפים, אין קציצת ענף אחד נחשבת כהשחתה גמורה. אכן, להלכה כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' מ) שדעת רוב הפוסקים היא שקציצת ענף מאילן אסורה [שלא לצורך מצוה].

[משנ"ב ס"ק לא] קָרַם שְׁנָקְבָטוֹ מִן הַתְּבוּאָה²⁵ וכו', עַל הַקֵּשׁ תוֹרַת יְדוּתָהּ²⁶.

25) החזו"א כתב (א"ח סי' קנו על סי' זה ד"ה ובקצרו) שבדברים המפורשים במשנה שהיד שלהם היא בשיעור מסוים [ראה מס' עוקצין פ"א מ"ג לגבי ענבים ותמרים, ובחזו"א שם לגבי תאנים], לא התכוון המג"א להחמיר להחשיב את כל הגבעול כיד. ועל כן כתב שבשבלים אין להחמיר, כיון שמפורש במשנה (עוקצין שם) שהיד שלהן היא בשיעור שלשה טפחים.

26) ואף שמבואר במשנה (עוקצין שם מ"ה) שאין יד למאכל הקטן מפול, כתב החזו"א (שם ד"ה כתב) שלביריה יש יד אף בהוה. ולמעשה, כתב החזו"א (שם) שיתכן שהדישה על מנת להפריד את האוכל מהידות נחשבת כמעשה המבטלן מתורת ידות, כיון שאין רצונו שישמשו לגרגורים הנשארים, ומפני ספק זה יש להקל לסכך בהן, כיון שיש להניח שברוב השבלים שדש לא נשארו גרגירים, ובפרט שכשידות השבלים ארוכות יותר משלשה טפחים, יש לצרף את השיעור העודף על שלשה טפחים לידות שאין בהן אוכל כלל, ובכך יהיה רוב הסכך מדבר שאינו מקבל טומאה.

ולענין קציצת ענף אחד מעץ מאכל, כתב המשנה למלך (פ"ו מהל' איסורי מוצח ה"ג ד"ה דע שהרב) שמותר אף שלא לצורך מצוה, שאין איסור אלא בקציצת עץ שלם, אך לא בקציצת ענפים בלבד. ובשו"ת בית יצחק (שם) כתב שמסביר אין נראה כן, כיון שלמעשה משחית ענף המגדל פירות, אך בשו"ת הר צבי (א"ח ח"ב סי' קא) תירץ שכיון שהדיניקה מתפשטת לשאר הענפים, אין קציצת ענף אחד נחשבת כהשחתה גמורה. אכן, להלכה כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' מ) שדעת רוב הפוסקים היא שקציצת ענף מאילן אסורה [שלא לצורך מצוה].

אכן למעשה, כתב בשו"ת הר צבי (שם) שאף שיש להקל לענין קציצת ענפים לסכך מן הדין, גם משום שקוצצים לצורך מצוה, וגם משום שאין קוצצים אלא את הענפים, מ"מ למעשה יש לומר לנברי לקצוץ, ולפרש שאינו רוצה שיעשה את המעשה בשליחותו. והדרכי תשובה

הלכות סֵפֶה סִימָן תרל

המשך מעמוד 182

הר"ן צריך שתהיה הדופן השניה שבעה טפחים ממש שלא על ידי לבד.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּהִינּוּ קָנִים בְּזֶה מְאָרְבָּעָה רוחות⁸ וכו', וְשִׁלְמוֹת⁹.

8) אמנם, החזו"א (א"ח סי' עה ס"ק יב) הקשה על זה, שהרי אין צריך בסוכה דופן רביעית כלל, ואין תיפסל הסוכה כשמוקפת קנים משלש רוחות ואין חסר בה אלא קנים ברוח הרביעית, וכבר הקשה כן הבית מאיר (כאן), ותירץ בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קמ אות ג) שכיון

שבעה טפחים, והיא נחשבת כדופן השלישית], ודין 'פסל' המחשיב את הדופן כאילו מתארכת לא נאמר אלא על הדופן השלישית [שלכך מספיק בה טפח, כיון שהיא מתארכת]. אכן לענין סוכה קטנה שרוחבה שבעה טפחים, כתב (שם ס"ק י"א) שלדעת תוס' (סוכה טז, ב ד"ה בפחות) הדופן של ארבעה טפחים העומדת בריחוק פחות משלשה טפחים נחשבת כדופן השניה של הסוכה, ואם כן יש בסוכה זו שתי דפנות זו אצל זו, ואין צריך להניח ברוח השלישית דופן שלימה, אלא די בדופן טפח בריחוק פחות משלשה טפחים [מהדופן שבקצה הרוח השניה] וצורת הפתח [וכן נקט הביכורי יעקב (ס"ק ט) להלכה], ולדעת

הלכות סבה סימן תרכמ

סלם על ההג קדי לספק (ח) על גביו. הגה (כג) ולכן אין לספק עליו, (כד) ואפלו להניחו על הספק (ט) להחזיקו אסור, והוא הדין בכל כלי המקבל טמאה, כגון ספסל וכסא (כה) שמקבלין טמאת מדרס (מהרי"ל):

ח (כו) מ' לחבר פלונסאות הסכה במסמרות של ברזל או לקשרם בכלאות (פרוש, תחיתכות של בגדים בלויים) שהם מקבלים טמאה (י) אין קפידא: ט יכל (כו) מיני אכלים (כה) מקבלים טמאה (כט) ואין מספקין בהם: י' סעפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים, (ל) אם פסלת מרבה על האכל מספקין בהם ואם לאו אין מספקין בהם: פ' ואם קצרים לאכל, יש (לא) לידים (לא) תורת אכל לקבל טמאה, וצריך שייהא בפסלת קדי לבטל האכל והיך, ואם קצרים לספוק אז אין לידים תורת אכל, ואדוקא, הם מצטרפים עם הפסלת לבטל האכל. פ' ואם קצרים לאכל ונמלך עליהם לספוק, אין המחשבה מוציאה הידות מתורת אכל עד שיעשה בהם מעשה שנגר שרועה אותם לספוק, כגון שידוש אותם: י' א' מספקין בפניגו"ו הנקרא בערבי שומר. והוא מאכל בהמה, ואין בגי' אדם אוכלים אותו אלא לפרואה (ובני ירוחם נ"ח ח"ב וכלכו):

יב (לב) פ' ספק בירקות שממקריין ליבש, (לג) אף-על-פי שפסולים לספק מפני שמקבלים טמאה, אין דינם כספק פסול (לד) לפסל בארבעה טפחים, (לה) אלא פאור חשיבי לפסל בשלשה; ואם אין דרסם ליבש, דינם

באר היטב

משום שהיא עומק ספק פסול, עין שם. וכן ט"ו ביבטרת וקנים: (ט) להחזיקו. דע"כ ספק פסול הוא: (י) אין קפידא. פיון שאין הספק עצמו נסמך עליה, מ"א, ע"ש. וצ"ע ט"ו ס"ס תר"ל: (יא) לידים. ואין הדינים נקרא אכל אלא עד ג"ט, ב"י, ה"א"ש. וצ"ע בקצתן דש' ידות שמצטרפין אע"פ שגדולות הרבה, ולכן יש

גונה שמא יבש תחת הקרת הפיה, וצ"ע ט"ו: (ד) על גביו. דאין מעמידין הספק בדבר המקבל טמאה שמא יבוא לספק בו, ואע"ג שמעמידין על פתל אכנים, משום דלא שכתי שספק בהם, ויש נהגים להעמיד קנים תחת הספק ומדת חסידות היא, וז"ל. והמ"א העלה דמטר להעמיד בדבר המקבל טמאה, ומה שאסור בסלם הינו

באור הלכה

וצ"ע בפרי"מגדים סוף הלכות סבה בסימן תרמג שמגמגם בזה משום גזרת הקנה (ואינו יודע מה שיש גזרת הקנה במקום שאין מנהג לספק בזה). ומכל מקום הוציא לספק על דעת הגאון בית-מאיר בנדאי אין למחות בינו, בפני דהוא רק מלתא דרבנן בעלמא לכלי עלמא היכא דנעשה לספוק, כמו שכתב בבבב"ר יעקב. אכן במקום שנהגו לספק בהן כל השנה הגזרת,

משנה ברורה

(כג) ולכן אין לספק עליו. ע"פ בדרב"משה [נהעתיקו הגר"א בכאורן] דמפשט שמיטא לה דאסור לספק בו, דבית-קבול הוא ומקבל טמאה, וממילא בנדאי יש להחמיר שלא לספק על גביו, (מג) ומפ"שכן בסלמות של עגלות, או סלם של אבוס הנתון על שתי יתדות, ומספוא שם למאכל בהמה, בנדאי בית-קבול גמור

הוא ומן התורה טמאין, (מג) אכן כשאין להסלם נקבים והשליכות תקועין על הירכות (מד) במסמרים, הם בכלל פשוטי כלי-עץ שאין מקבלין טמאה אף מדרבנן; (מה) ויש שמחמירין אף בזה משום לא פלוג: (כד) ואפלו וכו' להחזיקו אסור. דגם זה (מו) בכלל מעמיד הוא, (מו) ומלבד זה, על-ל-פנים ספק פסול הוא: (כה) שמקבלין טמאת מדרס. רוצה לומר, שראויין לקבל, ואפלו הן חדשים שבודאי לא נטמאו עדין. (מח) ודע, דכל כלי-עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר, (מט) יש אומרים שמקבל טמאה מדרבנן, דדמי לבית-קבול, ועל-כן אין להניח מרא ומגרפה על הספק להעמיד הספק, ואפלו נשברו¹⁴⁹: **ח (כו) לחבר וכו' במסמרות של ברזל.** זה מטר (נא) לכלי עלמא, אפלו למאן דאסור להעמיד הספק בדבר המקבל טמאה, פיון שאין סומך הספק על המסמרים אלא שמחזיק בהם כפלונסאות המעמידים להספק¹⁵⁰. ומשעם זה גס'כן מטר לקשרם להכפונסאות בכלאות או בתקבים של פשתן, ואין-הכי-נמי לקשר הספק עצמו כפלונסאות בתקבים ראוי לנהר לכתחלה, פיון שקושר הספק עצמו בדבר המקבל טמאה¹⁵¹ [אחרונים]: **ט (כז) מיני אכלים.** הינו (נב) מאכל אדם, דאילו בהמה אכל מקבל טמאה: **(בח) מקבלין טמאה וכו'.** ואפלו (נג) אם לא הכשרו עדין, פסולין: **(כט) אין מספקין בהם.** וכל בשם שאין אכלין אכל להנאת גופן כי אם לריח ומראה וכדומה, מספקין בהן [פמ"ג]. ויענין קמחו, אף דהפרי"מגדים מקל, בבבב"ר יעקב הוכיח דכמיין אכל חשיבי, דהרי איתא לעיל בסימן רב דמברכין עליו 'בורא פרי האדמה': **י (ל) אם פסלת מרבה על האכל וכו'.** דין זה הוא קלל והדר פרט, דהינו, אם קצרים לאכל, הידים מצטרפים להאכל, ואם קצרים לספוק¹⁵², הידים מצטרפים עם הפסלת¹⁵⁴, ויודלקמה: **(לא) תורת אכל.** מן הדין אין הידים נקרא אכל רק עד שלשה טפחים, אכל מפני שיש ידות שמצטרפות לאכל אף-על-פי שגדולות הרבה, כתב הפגון אברהם שיש להחמיר ולאסור בכל ידות אפלו גדולות הרבה. ולפי זה יש לנהר שלא לכסות בקשין של תבואה קדם שנתבטו מן התבואה¹⁵⁵. והנה הפרי"מגדים מפסק קצת אפלו אחר שנתבטו, ובבב"ר יעקב משיג עליו ומספים להט"ו לקמן בסעיף יח דשרי, ומפל מקום צריך לנהר, דשכיח הוא שצדין נשאר מעט תבואה בשגלים אפלו אחר שרש אותם וכו' עדין נשאר על הקש תורת ידות¹⁵⁶, ולכן אם רוצה לספק בתבן וקש של תבואה, טוב שזייר השגלים מהם [בכורר-יעקב הנ"ל]. ונראה דקשין של מין שגלין הנקצין במגל, דמדניא הדי אינו כאכל רק עד שלשה טפחים, אם יש בהשאר יותר משלשה טפחים אין להחמיר אחר שנתבטו: **(לב) ספק בירקות וכו'.** רוצה לומר, באיזה מקומות שממקריין ליבש בתוך שבעת ימי החג ולתפל (נד) העלין והטבועלין וישאר אור: **יב (לג) אף-על-פי שפסולים לספק וכו'.** דהסעיף זה ארבי בירקות שראויים לאכילה ופסולים לספק בהם, ונתנה אמרינא דבשבייל זה אין חל עליהם שם פסול אחר, קא משמע לן דלא אמרינן הכי: **(לד) לפסל בארבעה טפחים.** פמבאר בסימן תרלב דספק פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים, ואור פוסל בין באמצע בין מן הצד בשלשה טפחים: **(לה) אלא פאור חשיבי וכו'.** הינו אפלו קדם

שער הצינן

(מג) ב"ח ומגן-אברהם: (מג) מגן-אברהם. ואף הב"ח לא אסר לכתחלה רק כשנקוב מעבר לעבר, אכל בשאינו נקוב כלל והשליכות הם תקועין על הירכים, גם לדידה מטר לכתחלה, עין שם, וכן משמע בהגר"ז וחי"א אדם, וכן מוכח בכאור הגר"א, עין שם בראש דבריו: (מד) ואם חרזין על הירכות צריך עיין, דאפשר דזה דמי לבית-קבול [פמ"ג]: (מה) ט"ו. ומכל האחרונים הנ"ל לא משמע כן: (מו) כן משמע בכאור הגר"א ושי"א: (מז) מגן-אברהם: (מח) מגן-אברהם: (מט) עין בתחית-חיים: (נ) אחרונים: (נא) מגן-אברהם והגר"א ושי"א: (נב) פוסקים: (נג) קרבן-התנאל ופרי"מגדים¹⁵⁷: (נד) רבנו מנחם, וכן כתב הב"ח מסכתו, דאי ישאר הטבועלין הרי הוא בכלל הימימי והינו דמבאר בסעיף יז דבידעבד כשר, והט"ו קצר בזה:

הַלְבוּת סִמָּה סִימָן תְּרַכְמָה

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק כה]

לְהַעֲמִיד הַסֵּקָךְ, וְאֶפְלוּ נִשְׁבְּרָא⁽¹⁹⁾.

19) אמנם, לעיל (ס"ק י) כתב שבשעת הדחק אפשר לסתך במרא ומגריפה שנשברו [וראה מה שכתבנו שם]. אכן, כיון שכתב לעיל (ס"ק כב) שבדיעבד בלאו הכי יש להקל בדין 'מעמיד', יש לומר שכוונתו כאן היא רק לענין לכתחילה.

ומבואר בדבריו, שלהעמיד את הסתך דבר שאינו פסול לסיכון אלא מדרבנן כמרא ומגריפה, אסור. אמנם, בביה"ל לקמן (סי' תרל ס"א ד"ה כל) כתב שמותר להעמיד דבר שפסול לסיכון מדרבנן, ומקורו מביאור הגר"א שם (ס"ק א) בשם הריטב"א (סוכה יב, א ד"ה וכלן, וראה דבריו בדף כא, ב ד"ה וחד). והפמ"ג (א"א ס"ק א) הסתפק דבר [ולפיכך כתב שאין להעמיד את הסתך על נטר רחב ארבעה טפחים. והבכורי יעקב (ס"ק יד) נחלק על דבריו וכתב שכיון שהחיסרון של מעמיד דבר המקבל טומאה הוא רק משום גזירה שמה יסתך בו, אין לאסור להעמיד בנסר, שאינו אסור אלא משום גזירה, שאין גזרים גזירה לגזירה]. ולמעשה, בחו"א (א"ח סי' קמג ס"ק ב) משמע שאסור להעמיד דבר שפסול מדרבנן [שכתב שסתך הנסמך על דבר המקבל טומאה, נעשה סתך פסול ואסור להעמיד עליו, והרי בודאי לא נעשה סתך פסול אלא מדרבנן], וכן בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' עה) לא היקל להעמיד על דבר שפסול מדרבנן אלא כשהיה עוד צירוף להתיר [וראה קהלות יעקב סוכה סי' יז אות ב]. מאידך, הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה תנינא סי' נה) והגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' ריא) נקטו להתיר.

[משנב ס"ק כז]

הַקְּלוּנְסָאוֹת הַמְּעַמְדִים לְהַסֵּקָךְ⁽²⁰⁾ וְכִי, הַסֵּקָךְ עֲצוּמוֹ כְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טְמָאָה⁽²¹⁾.

20) ובדין זה של 'מעמיד דמעמיד', נחלק החו"א (א"ח סי' קמג ס"ק ב) וכתב שדינו שוה לדין 'מעמיד', ויש להחמיר לכתחילה שלא להעמיד בו, ולפיכך אין לתקוע מסמרים בקרשים שמחזיקים את הסתך, ואין להכשיר מעמיד דמעמיד אלא כשהוא משמש כקרקע, כגון אילן שהעמידו על גביו סוכה [ראה שו"ע לעיל (סי' תרכב ס"ג)].

והוכיח כן מדברי הרמב"ן (מלחמת ה' סוכה י, א) שכתב שכשהדבר המקבל טומאה משמש כקרקע מותר להעמיד עליו מעמיד, ולא כתב שבאופן זה יש חידוש שכשהמעמיד משמש כקרקע הרי הוא מעמיד דמעמיד וכל מעמיד דמעמיד מותר, ומוכח שלא הכשיר בזה. והוסיף החו"א שכן מסתבר, שכיון שהקנה שמונח מתחת לסתך נמצא במקום שמסתך על הסוכה, הרי הוא נחשב כסתך, ולפיכך אסור להעמיד אף אותו דבר המקבל טומאה, כשם שאסור להעמיד את הסתך הכסר, ועוד הוסיף שם ראיות לדבריו [וראה בספר זכור לזוד (עמ' שסב) מה שאמר החו"א בענין זה]. וכתב בשו"ת מנחת שלמה (תנינא סי' נה) שלדעת החו"א אף מעמיד דמעמיד דמעמיד אסור.

מאידך, הגר"ש אויערבך (שם) כתב שבחידושי הריטב"א (שם כא, ב) כתב בפירוש שכוונת הרמב"ן בתירוצו היא שמעמיד דמעמיד מותר, ואף מסביר נראה שאין חשש במעמיד דמעמיד המקבל טומאה שיעטו ויחשבו שמותר לסתך בו, כיון שאינו מעמיד את הסתך עצמו, וכן טען הגר"ש אלישיב (הערות סוכה כא, ב) [וכן השיבו על שאר ראיות החו"א]. והוסיף הגר"ש אלישיב, שהרבה ראשונים לא החמירו אף במעמיד עצמו, כמבואר בשעה"צ לקמן (סי' תרל ס"ק ט) [וראה חו"א שם (ס"ק א) שדן להקל במעמיד מטעם זה, ומחמת שפסול מעמיד אינו אלא גזירה דרבנן], ואף לדעת שהחמירו בזה לכתחילה, כתבו המג"א (ס"ק ט), הגר"א

והמשגיב שיש להקל במעמיד דמעמיד, ואם כן אין להחמיר בזה. וכן נהג הגר"ז מבריסק (מועדים וזמנים ח"ח על ח"א סי' פב) לתקוע מסמרים בדפנות הסוכה, אף על פי שהם היו המעמיד של הסתך, וכן היקל בזה הגאון מטשעבין (ארחות רבנו ח"ב עמ' רזו). ואודות סברת החו"א שהקנה שעליו מונח הסתך נחשב כסתך, כתב הגר"ש אויערבך (שם) שכיון שהקנה המעמיד את הסתך מחובר במסמרים ופסול לסיכון, אינו נחשב כסתך, וכן טען הגר"ש אלישיב (שם) שכיון שלא הונח לשם צל, אינו נחשב כסתך.

ובביאור סברת החו"א, כתב הגר"נ קרליץ (קהלות יעקב סוכה סי' יח) שכיון שראים דריו, צריך לומר שהמג"א שהכשיר מעמיד דמעמיד לא הכשיר אלא כשהונח הקנה שמעמיד את הסתך על גבי הדופן לאורכו [בלי לבלוט ממנו החוצה על גבי אויר הסוכה], שבאופן זה המעמיד אינו מצל על הסוכה ואינו משמש כסתך, ולפיכך הותר להעמיד בו, מה שאין כן כשהקנה מונח לרוחב הסוכה ונחשב כסתך, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רי). אכן, הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם) כתב שבאופן זה שהקנה מונח על הדופן לאורכו, אינו מועיל להחשיב את הדבר כמעמיד דמעמיד אלא הוא מעמיד ממש, כיון שהקשר בודאי אינו המעמיד האמיתי של הסתך, ואין נחשב שהסתך עומד עליו [ואם כך אין לבאר במג"א כדברי הקהלות יעקב]. והוסיף (הליכות שלמה סוכות פ"ח ארחות הלכה הע' 37) שכן הדין באופן ההפוך, שאם מונח ברול על גבי מחיצות או קורות העשויות ממין שאינו מקבל טומאה, מותר להעמיד עליו את הסתך, כיון שאינו נחשב המעמיד של הסתך. וכן דעת הגר"ש אלישיב (הערות שם, ואשרי האיש ח"ג פכ"ה אות כה) שמדין 'מעמיד' אין להניח את הסתך אלא על גבי קורות עץ אשר בלעידתן היה הסתך נופל.

מאידך, בכף החיים (סי' תרכו ס"ק מב) מבואר, שאם מונח סורג מתכת על גבי הסוכה, אפשר להניח עליו מקלות עץ ועליהם להניח את הסתך [כדעת המשגיב שמעמיד דמעמיד מותר], אף שהסתך היה עומד על גבי הסורג בלעדיהם, וכן כתב בספר מקראי קודש (סוכות ח"א סי' כא) שיש צד לומר שדי בכך שהניח קרש על גבי הדבר המקבל טומאה להחשיב כהיכר שאינו מעמיד דבר המקבל טומאה.

21) ואף לקשור את הסתך על ידי אזיקונים העשויים מפלסטיק, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רי) שאסור.

ולקשור דבר שאינו מקבל טומאה משמע שמותר, ואף על פי שמבואר בשעה"צ לקמן (סי' תרלג ס"ק ו) שאין לחבר את הסתך לסוכה על ידי מסמרים משום שנהפכת על ידי כך להיות דירת קבע, ביאר הגר"נ קרליץ (פסקי שמועות עמ' לז) שבקשירת הסתך בחוט אין חשש, כיון שאין הדרך לבנות בית על ידי קשירה בחוטים. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ה אות ל) שאין להדק את הסתך למקומו על ידי קשירתו בחבל, אלא לקשרו באופן רפוי, או יחברו על ידי קשר עניבה או על ידי כריכת החבל בלא קשירה.

[שעה"צ ס"ק גז]

קְרַפְּן וְתַנְאֵל וְפָרִימָנִים⁽²²⁾.

22) ופסול זה, האם הוא מהתורה או מדרבנן, כתב בשו"ת בנין שלמה (ח"א סי' מה ד"ה שוב אחר) שהעיקר כדברי הקרבן נתנאל שפסול מן התורה, והר"ש (סוכה יג, ב) והבכורי יעקב (ס"ק טו) חלקו וכתבו שהוא מדרבנן. ודעת הגר"ש אלישיב (הערות סוכה יג, ב סוף ד"ה אם) שדבר זה הוא לכאורה מחלוקת ראשונים.

מילואים הלכות סִמָּן תְּרֻמָּה המשך מעמוד קודם

דבר המקבל טומאה, דעת החזו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' ריח) שאינו צריך לחזור ולאכול בסוכה אחרת. וכן מי שהולך לבית חמיו, וסכך סוכתו עומד על ידי דבר הפסול לסיכוך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רט) שמוותר לו לאכול שם.

ומשום כך מי שמקפיד על דין 'מעמיד', ובגלל שיש לו קושי מסוים ורצה להקל בדבר, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאינו צריך התרת נדרים, כיון שעל דעת כן החמיר, שבמקום שיקשה עליו יקל בדבר.

סוכות עמ' רי) שאסור להניח אבן על גבי הסכך כדי להעמידו, שאינה דומה לכותל אבנים.

(17) משמע שאם כבר העמיד את הסכך על גבי דבר המקבל טומאה אינו צריך לסתור אותו ויכן משמע מהחיי אדם (כלל קמו ס"ל) שכתב כלשון זה, וכן מפורש בשו"ע הרב (סי"ג), וכן צידד הבכורי יעקב (סי' תרכ"ט ס"ק ז). נראה ארחות רבנו (ח"ב עמ' רטז) בשם החזו"א.

(18) וכן מי שאכל בלילה הראשון בסוכה שהסכך שלה עומד על ידי

הלכות סִמָּן תְּרֻמָּה המשך מעמוד 178

(י"ד סי' קטז ס"ק נא ד"ה ועיין בסי') כתב בשם שו"ת ויעתר יצחק (סי' טד) לענין מי שעשה את סוכתו סמוך לאילן מאכל, ואחד מענפיו נוטה על הסוכה ופוסל אותה, שמוותר לקרצו משום שהוא צורך מצוה, וגם משום שאינו קרצץ את כל האילן אלא רק את ענפיו.

(24) ואם קרצו לשם סיכוך, אך בדעתו לאכול את הפרי לאחר החג, כתב החזו"א (א"ח סי' קנו על סי' זה ד"ה סוכה) שנראה שהידות מצטרפות עם האוכל, כיון שלא ביטלן מלמשם לאוכל לעולם.

[משנ"ב ס"ק לא]

קָרַם שֶׁנֶחְבָּטוּ מִן הַתְּבֹאָה (25) וכו', עַל הַקֵּשׁ תּוֹרַת יְדוּת²⁶.

(25) החזו"א כתב (א"ח סי' קנו על סי' זה ד"ה ובקצרו) שבדברים המפורשים במשנה שהיד שלהם היא בשיעור מסוים (ראה מס' עוקצין פ"א מ"ג לגבי ענבים ותמרים, ובחזו"א שם לגבי תאנים), לא התכוון המג"א להחמיר להחשיב את כל הגבעול כיד. ועל כן כתב שבשבלים אין להחמיר, כיון שמפורש במשנה (עוקצין שם) שהיד שלהן היא בשיעור שלשה טפחים.

(26) ואף שמבואר במשנה (עוקצין שם מ"ה) שאין יד למאכל הקטן מפול, כתב החזו"א (שם ד"ה כתב) שליבריה יש יד אף בהו.

למעשה, כתב החזו"א (שם) שיתכן שהדישה על מנת להפריד את האוכל מהידות נחשבת כמעשה המבטלן מתורת ידות, כיון שאין רצונו שימשו לגרירים הנשארים, ומפני ספק זה יש להקל לסכך בהן, כיון שיש להניח שברוב השבלים שרש לא נשארו גרירים, ובפרט שכשידות השבלים ארוכות יותר משלשה טפחים, יש לצרף את השיעור העודף על שלשה טפחים לידות שאין בהן אוכל כלל, ובכך יהיה רוב הסכך מדבר שאינו מקבל טומאה.

[משנ"ב ס"ק ל]

וְאִם קָצְרָם לְסִפּוּף²⁷, הַיְדוּם מִצְטָרְפִים עִם הַפְּסוּלִית²⁴.

(23) ואף שאסור לקצוץ עץ מואכל, כמבואר בגמ' (בבא קמא צ"א, ב) וכן נפסק להלכה ברמב"ם (פ"ו מהל' מלכים ה"ח), כתבו בשו"ת בית יצחק (י"ד ח"א סי' קמב אות ב) ובשו"ת דובב מירשם (ח"א סי' קלד אות ב) בשם הפנים יפות (דברים פ' שופטים ד"ה כי, פ"כ פסוק יט) שעבור מצות סוכה מותר, כמבואר בפסוק בנחמיה (ח טו) שקצוץ עץ זית בשביל סוכה, ומשום שקציצה זו נעשתה עבור מצוה ולא בדרך השחתה, וכן מבואר בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' עו) שמוותר לקצוץ אילן עבור דבר מצוה, וכן כתב בשו"ת דברי חיים (ח"ב י"ד סי' נז) בשם הפרי תואר (סי' כח ס"ק כח).

ולענין קציצת ענף אחד מעץ מאכל, כתב המשנה למלך (פ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ג ד"ה דע שהרב) שמוותר אף שלא לצורך מצוה, שאין איסור אלא בקציצת עץ שלם, אך לא בקציצת ענפים בלבד. ובשו"ת בית יצחק (שם) כתב שמסבא אין נראה כן, כיון שלמעשה משחית ענף המגדל פירות, אך בשו"ת הר צבי (א"ח ח"ב סי' קא) תירץ שכיון שהדינה מתפשטת לשאר הענפים, אין קציצת ענף אחד נחשבת כהשחתה גמורה. אכן, להלכה כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' מ) שדעת רוב הפוסקים היא שקציצת ענף מאילן אסורה [שלא לצורך מצוה].

אכן למעשה, כתב בשו"ת הר צבי (שם) שאף שיש להקל לענין קציצת ענפים לסכך מן הדין, גם משום שקציצים לצורך מצוה, וגם משום שאין קוצצים אלא את הענפים, מימ למעשה יש לומר לנכרי לקרצם, ולפרש שאינו רוצה שיעשה את המעשה בשליחותו. והדרכי תשובה

הלכות סִמָּן תְּרֻמָּה תרל המשך מעמוד 182

הר"ן צריך שתהיה הדופן השניה שבעה טפחים ממש שלא על יד לבד.

[משנ"ב ס"ק ז]

דִּהְיִנְי קָנִים כְּזֶה מֵאֲרָבֶּצֶה רוחות²⁸ וכו', וְשִׁלְמוֹת²⁹.

(8) אמנם, החזו"א (א"ח סי' עה ס"ק יב) הקשה על זה, שהרי אין צריך בסוכה דופן רביעית כלל, ואיך תיפסל הסוכה כשמוקפת קנים משלש רוחות ואין חסר בה אלא קנים ברוח הרביעית, וכבר הקשה כן הבית מאיר (כאן), ותיירץ בשו"ת שבת הלי (ח"ט סי' קמ אות א) שכיון

שבעה טפחים, והיא נחשבת כדופן השלישית, ודין 'פסל' המחשיב את הדופן כאילו מתארכת לא נאמר אלא על הדופן השלישית [שלכך מטפיק בה טפח, כיון שהיא מתארכת]. אכן לענין סוכה קטנה שרוחבה שבעה טפחים, כתב (שם ס"ק י"א) שלדעת תו"ט (סוכה טו, ב ד"ה בפחות) הדופן של ארבעה טפחים העומדת בריחוק פחות משלשה טפחים נחשבת כדופן השניה של הסוכה, ואם כן יש בסוכה זו שתי דפנות זו אצל זו, ואין צריך להניח ברוח השלישית דופן שלימה, אלא די בדופן טפח בריחוק פחות משלשה טפחים [מהדופן] שבקצה הרוח השניה] וצורת הפתח [וכן נקט הביכורי יעקב (ס"ק ט) להלכה], ולדעת